

Силабус навчальної дисципліни
«Інституційні засади розвитку державних фінансів»

Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень (денна та заочна форми навчання)
Освітньо-професійна програма «Економічна кібернетика»
Рік навчання: 4-й, Семестр: 7-й
Кількість кредитів: 3
Обсяг: загальний обсяг дисципліни 90 год.: лекції – 16 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 58 год., інд. роб. – 2 год
Мова викладання: українська
Підсумковий контроль – диф. залік
Форма проведення занять – лекції, семінарські заняття, самостійна робота, індивідуально-консультаційна робота

Назва курсу	Інституційні засади розвитку державних фінансів
Викладач	Новицька Олена Валеріївна, к.е.н.
Контактний тел.	+380975366849
Е-mail:	elena.novickaja@gmail.com
Електронна версія курсу	https://moodle.nusta.edu.ua/course/view.php?id=3165
Консультації	Онлайн-консультації за попередньою домовленістю e-mail: elena.novickaja@gmail.com

Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Інституційні засади розвитку державних фінансів» відноситься до вибіркових навчальних дисциплін здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) зі спеціальності 051 «Економіка». Метою курсу є ґрунтовне засвоєння студентами теоретичних засад розвитку державних фінансів та формування навичок з визначення пріоритетів ефективного управління фінансовими потоками інституційних секторів економіки України.

1. Формат курсу – очний та змішаний. Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо- та відео-, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

2. Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни

Після вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні володіти такими компетентностями:

- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності:

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища;
- розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач;
- здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку;
- здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність складати та аналізувати фінансову звітність;
- здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність здійснювати ефективні комунікації;
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Фахові компетентності:

- розуміння та здатність до критичного осмислення концептуальних основ економічної теорії, які стосуються фінансів, банківської справи та страхування й узагальнюють засади і закономірності функціонування та розвитку фінансових систем;
- здатність опановувати та усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку фінансових систем (державні фінанси, у т.ч; бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування, митна справа);
- здатність використовувати базові знання і практичні навички у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку;
- здатність складати та аналізувати фінансову звітність, інтерпретувати та використовувати фінансову та пов'язану з нею інформацію для проведення фінансово-економічних розрахунків;
- здатність опановувати різні методики проведення контрольних заходів окремими суб'єктами фінансового контролю;
- здатність обґрунтовувати, приймати професійні рішення в сфері фінансів, банківської справи та страхування та брати відповідальність за них;
- здатність володіти відповідним рівнем знань та неперервно підвищувати свою фахову підготовку у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

3. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів;
- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем;
- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності;
- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів;
- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв’язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;
- визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку;
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;
- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань;
- виконувати функціональні обов’язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення;
- розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави;
- знати свої права і обов’язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- визначати функціональні області та взаємозв’язки між сферами, підсистемами та ланками фінансових систем;
- збирати, аналізувати та узагальнювати необхідну інформацію, розраховувати економічні та фінансові показники, обґрунтовувати фінансові рішення на основі використання необхідних інструментальних засобів;
- обирати та застосовувати економіко-математичні та статистичні методи для аналізу, прогнозування та оптимізації явищ і процесів у фінансових системах;
- демонструвати навички здійснення аналізу та інтерпретації фінансової, статистичної та пов’язаної інформації для проведення узагальнення та висновків у фінансовій сфері на макро-, мікро-рівнях;
- виконувати контрольні функції у сфері фінансів.

4. Обсяг курсу для денної форми навчання

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття	14
самостійна робота	58

Технічне й програмне забезпечення/обладнання. У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з викладачем з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп’ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу Internet), доступ до платформи MOODLE, та оргтехніку для комунікації з викладачем та підготовки (друку) рефератів, проектів та інших письмових робіт.

5. Політика курсу – здобувачі вищої освіти здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня повинні дотримуватися академічної доброчесності відповідно до «Положення про академічну доброчесність в ДПУ».

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

6. Схема дисципліни

Год./ сем.	Тема	Форма заняття та діяльності*	Результати навчання	Вага оцінки (к-ть балів)

2/2/7	<p>Тема 1: Поняття фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування та її організаційно-правові особливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Напрями фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування. 2. Ознаки, які відрізняють фінансову діяльність держави, органів місцевого самоврядування від інших видів діяльності. 3. Завдання, які реалізують держава, органи місцевого самоврядування під час здійснення ними фінансової діяльності. 	<p>Лекція. Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>Знати напрями фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування; знати ознаки, які відрізняють фінансову діяльність держави, органів місцевого самоврядування від інших видів діяльності.</p>	4
2/2/7	<p>Тема 2: Принципи, методи та функції фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні принципи державного управління. галузеві принципи. 2. Спеціальні принципи фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. 3. Принцип самостійності місцевого самоврядування. 4. Зміст фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування, що виявляється у функціях – основних напрямках діяльності. 	<p>Лекція. Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>Знати загальні принципи державного управління. галузеві принципи; знати спеціальні принципи фінансової діяльності органів місцевого самоврядування; знати принципи самостійності місцевого самоврядування та зміст фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування, що виявляється у функціях – основних напрямках діяльності.</p>	4
2/2/7	<p>Тема 3: Правові форми фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Форми здійснення фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування. 2. Класифікація фінансово-правових актів. 3. Ознаки фінансової політики. 	<p>Лекція. Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>Знати форми здійснення фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування; знати класифікацію фінансово-правових актів та ознаки фінансової політики.</p>	4
2/2/7	<p>Тема 4. Інституційні загрози фінансовій безпеці України і шляхи протидії цим загрозам.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і види інституційних загроз фінансовій безпеці. 2. Місце і роль інституційних секторів у системі фінансової безпеки держави. 	<p>Лекція. Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>Характеризувати сутність і види інституційних загроз фінансовій безпеці; знати місце і роль інституційних секторів у системі фінансової безпеки держави; вміти охарактеризувати детінізації економіки як чинник протидії інституційним загрозам.</p>	4

	<p>3. Детінізація економіки як чинник протидії інституційним загрозам.</p> <p>4. Шляхи протидії рейдерству в контексті забезпечення фінансової безпеки.</p>			
2/2/7	<p>Тема 5: Фінансова децентралізація в Україні: підсумки, проблеми та перспективи.</p> <p>1. Сутність методики формування спроможнім громад.</p> <p>2. Основні заходи з підвищення самостійності місцевих бюджетів.</p> <p>3. Фінансови ресурси місцевих бюджетів</p>	<p>Лекція.</p> <p>Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>Знати методику формування спроможних громад та заходи з підвищення самостійності місцевих бюджетів як інструменту макроекономічного регулювання та реалізації державної регіональної політики.</p>	4
2/2/7	<p>Тема 6: Бюджетна децентралізація в Україні: теоретико-методологічні основи</p> <p>1. Взаємодія органів виконавчої та законодавчої (публічної) влади при складанні і затвердженні бюджету.</p> <p>2. Зміна ролі бюджетного планування в умовах бюджетної децентралізації в Україні.</p> <p>3. Програми і прогнози соціально-економічного розвитку країни, регіонів і територіальних громад як основа для бюджетного планування.</p>	<p>Лекція.</p> <p>Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>З'ясувати взаємодію органів виконавчої та законодавчої (публічної) влади при складанні і затвердженні бюджету. Знати зміну ролі бюджетного планування в умовах бюджетної децентралізації в Україні</p>	5
2/-/8	<p>Тема 7. Макроекономічне та бюджетне прогнозування як складові системи управління державними фінансами у рамках стратегії реформування системи управління державними фінансами</p> <p>1. Методика бюджетного прогнозування в Україні. системи прогнозних і програмних документів України.</p> <p>2. Досвід макроекономічного та бюджетного прогнозування розвинутих європейських країн та США.</p> <p>3. Переваги та недоліки підходів прогнозування державного бюджету.</p>	<p>Лекція.</p> <p>Семінар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти.</p>	<p>Знати методику бюджетного прогнозування в Україні. системи прогнозних і програмних документів України та досвід макроекономічного та бюджетного прогнозування розвинутих європейських країн та США.</p>	5
2/2/8	<p>Тема 8. Розвиток держаних фінансів у країнах з</p>	<p>Лекція.</p>	<p>Знати підходи до перерозподілу ВВП через доходи</p>	5

розвинутою та трансформаційною економікою 1. Рівень перерозподілу ВВП через доходи консолідованого бюджету країн з розвинутою та трансформаційною економікою. 2. Аналіз структурних особливостей державних видатків. 3. Світові тенденції у сфері оподаткування.	Семинар: усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни, дискусії, групові проекти. Індивідуально-консультаційна робота: ефективність перерозподілу ВВП через публічний сектор економіки як джерело економічного зростання	консолідованого бюджету країн з розвинутою та трансформаційною економікою. Аналіз структурних особливостей державних видатків. Світові тенденції у сфері оподаткування.	
---	---	---	--

7. Система оцінювання

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: семінарська робота: 30% загальної кількості балів; завдання самостійної/індивідуальної роботи: 20% загальної кількості балів; диференційований залік: 50% загальної кількості балів.

8. Шкала оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно	відмінно
80-89	B	дуже добре	добре
70-79	C	добре	
60-69	D	задовільно	задовільно
50-59	E	достатньо	
35-49	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	

9. Політика оцінювання

– політика щодо дедлайнів та перескладання: Завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу дирекції Факультету за наявності поважних причин;

– політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування;

– політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання.

Загальна система оцінювання курсу	Виконання всіх видів навчальних робіт впродовж семестру / екзамен – 50/50%
Семинарські заняття	На семінарських заняттях кожен студент з кожної теми виконує індивідуальні завдання. Рівень знань оцінюється: «відмінно» – коли здобувач вищої освіти дає вичерпні, обгрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, вирішення задач та вправи є правильними, демонструє знання підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу; «добре» – коли здобувач вищої освіти володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу; «задовільно» – коли здобувач вищої освіти дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає достатньо обгрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність; «незадовільно з можливістю повторного складання» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необгрунтовані,

	невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій. Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне (перший і другий змістовний модуль) та підсумкове засвоєння теоретичного матеріалу (залікова робота).
Вимоги до самостійної роботи	За кожною темою курсу виконується самостійна робота, що передбачає систематизацію та узагальнення вивченого матеріалу за допомогою побудови моделей-схем та використання графічного, табличного методів. Самостійна робота повинна бути виконана самостійно, плагіат заборонений. Оцінюється якість та оригінальність наведених схем, моделей тощо. Самостійна робота повинна бути надіслана у впродовж 5 днів після семінарського заняття, на якому була розглянута відповідна тема курсу. Самостійна робота може бути максимально оцінено в 1 бал за кожен модуль.
Умови підсумкового контролю	Підсумкова (загальна) оцінка з курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних здобувачем вищої освіти за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне (перший і другий змістовний модуль) та підсумкове засвоєння теоретичного матеріалу (залікова робота).

10. Рекомендована література

Основна:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2542 від 21.06.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>]
3. Бюджетна система: навчальний посібник / Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Синютка Н. Г. – Львів: ТНЕУ, 2019. 328 с.
4. Коваленко Ю. М. Вплив інституційного середовища на забезпечення стійкості публічних фінансів. Детермінанти розвитку публічного управління та адміністрування в Україні : кол. мон. /за заг. ред Орлової Н. С. Київ : ВД «Освіта України», 2020. С. 24-41.
5. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання : монографія / Інна Олександрівна Луніна ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2020. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://ief.org.ua/docs/mg/339.pdf>.
6. Стійкість державних фінансів України у довгостроковій перспективі : кол. моногр. / Луніна І.О., Білоусова О.С., Твердохлібова Д.В. та ін. ; за ред. д.е.н., І.О.Луніної ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2020. – 364 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/mg/333.pdf>

Допоміжна:

1. Гунько К. А. Інституційні засади розвитку державного фінансового контролю. Економічний вісник університету. Випуск №57. 2023. С.126-131. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1822777>.
2. Дерлиця А. Ю. Інституційне середовище суспільних фінансів. Інноваційна економіка. 2020. № 7-8[85]. С. 133-138. DOI: 10.37332/2309-1533.2020.7-8.18.
3. Швайко М. Л. Розвиток публічних фінансів України у сучасних умовах. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7441> (дата звернення: 08.08.2021) DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.87.
4. Savoy, C. M., Staguhn, J. (2023). Enabling an Economic Transformation of Ukraine Recovery, Reconstruction, and Modernization. CSIS Ukraine Economic Reconstruction Commission. URL: <https://www.csis.org/analysis/enabling-economic-transformation-ukraine>.
5. Lunina I., Bilousova O., Frolova N. Tax Reforms for the Development of Fiscal Space. Baltic Journal of Economic Studies. 2020. No. 6 (3). P. 48-58.

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Всеукраїнська асоціація ОТГ – <https://hromady.org/>
2. Державний веб-портал бюджету для громадян – <https://openbudget.gov.ua/>
3. Децентралізація – <https://decentralization.gov.ua/>
4. Єдиний веб-портал використання публічних коштів – <https://spending.gov.ua/new/>

5. Місцеві бюджети – <https://openbudget.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України – <https://dasu.gov.ua/>
7. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України – <https://www.treasury.gov.ua/>
8. Офіційний веб-сайт Державної податкової служби України – <https://tax.gov.ua/>
9. Офіційний веб-сайт Державної служби фінансового моніторингу України – <https://fiu.gov.ua/>
10. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України – <https://www.mof.gov.ua/uk>
11. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України – <https://www.pfu.gov.ua/>
12. IFIs projects, портал реєстру проектів МФО – <https://proifi.gov.ua/?p=index>
13. Openbudget – Державний веб-портал бюджету для громадян – <https://openbudget.gov.ua/>